

Előfizetési ár:
 Helyben házhoz hordva és vi-
 dékre postai megküldéssel:
 Egész évre . . . 6 ft — kr.
 Fél évre . . . 3 " — "
 Negyed évre . . . 1 " 50 "
Egyes szám ára 6 kr.

Hirdetéseket
 olesón közlünk. — Kinestári bé-
 lyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton.

Szerkesztőség:
 hova a lap szellemi részét illető
 közlemények küldendők:
Debrecen, Kis-Csapó-utca 388

Kiadóhivatal:
 hova az előfizetési pénzek, hir-
 detési kéziratok s díjak és a lap
 szétküldésére vonatkozó felszó-
 lamlások intézendők:
Debrecen, Kis-Csapó-utca 388

Kéziratokat nem adunk vissza.
 Bérmentellen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:
Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:
S. SZABÓ JÓZSEF.

Tisza Kálmán és a felekezetenélküliség.

Az egyházpolitikai reformok ellenségei ismét felültek nem szokatlan vessző-paripájukra! A liberális reformpárt egyik protestáns előkelőségének, Tisza Kálmánnak a kolozsvári ref. teológiai fakultáson elmondott beszédéből kikapnak egy nem létező tételt s azon bizonyítgatják, hogy ime, már a liberális protestánsok is megijedtek saját művüktől s a nagy reformalkotásokból visszaszívják, amit lehet.

Az antiliberalis lapok közlései szerint, melyeknek a joviális Pater Vajay sietett felülni s a képviselőházban is felhozni az ügyet: Tisza Kolozsvárott határozottan a felekezetiellenesség ellen nyilatkozott volna. Kész a vád: ime, mily képmutatás; az országgyűlésen a felekezetenélküliség törvénybe iktatása mellett harcolt, a ref. egyház felekezeti ünnepén pedig ugyanannak mind ellene.

Teljes igazsággal tiltakoztak ez insinuatió ellen az ünnepélyen szintén jelen volt Wlassics és maga Tisza is s a valóságnak megfelelőleg állította, hogy Kolozsvárott egyetlen szóval sem emlékezett meg a felekezetiellenességről s hivatkozott a kolozsvári lapokra, melyek egyedül közölték beszéde hiteles szövegét.

E pillanatban nincsenek rendelkezésünkre kolozsvári lapok, de, mint az ünnepélyen jelen volt szem- és fültanu, nagyon jól emlékezem az ott történetekre s mondottakra, sőt örülök annak, hogy nem nyomtatott szöveg után, hanem az után a mély benyomás után kell megmegírom e sorokat, melyet reám s a jelen volt nagy közönségre Tisza beszéde tett.

Mindenekelőtt konstatálnom kell, hogy Tiszát, kinek államférfiúi nimbuszát, magyar nemzeti hitelét két évtized óta igyekeznek lejáratni egy jól szervezett sajtó: valósággal tüntetesszerű taps és éljenzés fogadta, olyan, hogy az agg férfiu, ki eléggé vértézett a külső benyomások ellen, teljesen meghatva állt ott s alig tudott szóhoz jutni.

Szép beszéde, mely igazán szívhez szólt, a következőket tartalmazta, természetesen nem szóról-szóra, de lényegileg: A kolozsvári teológiai fakultás megnyitása nem csupán a reformált egyházak, hanem minden hazafiasan érző magyarnak is öröme; mert nem csupán felekezeti, hanem általános tudományos érdek a közművelődés terjedése, minden téren. Nemzetünknek a tudomány adja az erőt és létjogosultságot. Annál nagyobb és közös nemzeti fontossága van az oly intézetnek, mely

lelkipásztorokat nevel a legmagyarabb felekezetenek, lelkipásztorokat, kik a hazaszeretet és hitbuzgóság mellett fel legyenek vértézve a tudomány fegyverével, hogy közvetlen és közvetett támadások ellen képesek legyenek a védelemre. A hazát nem elég szóval szeretni. *A protestantizmus legdrágább kincse a szabadság: a szabadelvűség és lelkiismereti szabad vizsgálódás. Ily szellemben fognak itt növekedni. Vigyék magukkal a szabadelvűséget és a szabad vizsgálódást, de ne feledjék, hogy ennek két határa van felekezetiünk tagjaira s papjaira: biblia tekintélye s az egyház erejének gyöngíthetlensége.* Azok a tulzók, kik az egyházat belsőleg osztják meg és szakgatják szét, nagyobb ellenségei annak, mint a külső ellenségek.

Megemlékezett beszéde további folyamában a tanárképzés fontosságáról is s hogy ez intézetnek egyik főjelentősége abban rejlik, hogy hitben buzgó protestáns tanárokat fog nevelni úgy a felekezeti, mint részben az állami iskolának is.

De e hitbuzgóságtól sem egyik, sem másik féle intézetben nincs mit tartani a más felekezetiüknek sem. *Mert a protestáns ember hitbuzgósága abban áll, hogy míg saját egyházát megbecsüli, addig más egyház híveinek hitbeli meggyőződését tiszteli.* (Wlassics helyeslőleg integet fejével, viharos taps, éljenzés.) Viruljon ez intézet századokon át s haladja felül alkotóinak most hozzá fűzött legszebb reményeit is. (Szünni nem akaró lelkes taps és éljenzés.)

Ime, ezeket mondta Tisza Kálmán Kolozsvárott, oly nagy hirre szert-tett beszédjében. Egy szó sincs ott a felekezetiellenességről, sem annak helyesléséről, sem elítéléséről.

Szó van a kolozsvári teol. fakultás jelentőségéről; szó van arról, hogy a protestantizmus lényegét s alapját a józan felvilágosodás és szabad vizsgálódás képezi, de aki akár ezt, akár az ellenkezőt, a rideg ortodoksziát tulhajtja s az eltérő nézetűeket kiakarja mintegy üzni az egyházból: az vét az egyház ellen, mert összetartozóságát, erejét megbontja.

Sőt abban, hogy a protestantizmus tiszteli mindenki vallási meggyőződését, implicite éppen más foglaltatik, mint amit reá fognak: a protestáns ember tiszteli annak a meggyőződését is, aki egyik felekezethez sem tud csatlakozni.

Mi a liberális protestantizmus álláspontja a felekezetenélküliség kérdésében? Az, amit a lelkiismereti szabadság parancsol: az államnak kötelessége a felekezetenélküliséget is megengedni, mert valakit valamely felekezetbe bekényszeríteni: ez

vétek a lelkiismeret, a meggyőződés szabadsága ellen.

A vallásos és liberális protestáns ember sajnálja azokat, kik felekezeten kívül állanak, bár ez nem jelenti mindig azt, hogy vallásos hitnélküliek; de ha vannak ily meggyőződésűek, azokra sem tartja s tarthatja a „coge intrares“ elvét, mert amit ma a felekezetenélküliekkel szemben pl. a protestantizmus állítólagos javára is megtehet az állam, azt holnap a protestantizmussal szemben is megtehetné a katolicizmus érdekében. A felekezeti kényszer végeredményben a „cujus regio, ejus religio“ s az „egy akol, egy pásztor eszméjének elismerése.“

Különben napról napra találkoznak azzal, hogy a reformellenes sajtó-organumok teljesen ferdített, a valóznak meg nem felelő kijelentéseket adnak protestáns emberek szájába. Ime, a „Hazánk“ Ferenczy Gyula krassói lelkésznek Nagyváradon a protest. egyház anyagi helyzetéről tartott beszédébe is oly kijelentéseket sző bele, a minöket — ott ismét szem- és fültanu voltam — Ferenczy nem tett s ebből természetesen azt a helytelen következtetést vonja le, hogy a protestánsok is megbánták már azt, hogy az egyházpolitikai reformokat pártolták.

A protestantizmus a reformok híve volt, mert elveinek felelt meg, akkor, mikor kezdeményezték; híve most és híve marad mindenkor. A közönség ne üljön fel az ellenkező, akár öntudatos, akár téves értesülésen alapuló híreknek s ferdítéseknek.

Dr. Bartha Béla.

Egyházi élet.

Ferenczy Gyula krassói lelkész Nagyváradon a tiszántúli ref. egyházi értekezletben felolvasott beszédéből idézve a „Hazánk“ — 301. sz. — tőkét kovácsol az egyházi reformtörvények ellen, úgy adva elő a Ferenczy felolvasásában foglaltakat, mintha azokban a prot. papi nyomor a reformtörvények eredményeképp volna feltüntetve s ezt az értekezlet tagjai is úgy ismerték volna el, midőn beszédét nem cáfolta meg senki. Hát persze hogy nem is lehet azt megcáfolni, hanem a „Hazánk“-nak azon törekvését, hogy a reformtörvények ily rohamos hatásával köti össze a prot. papi nyomort. — igen s épen Ferenczy Gy. felolvasása történetével. Ferenczy Gy. reámutatása a prot. egyház hívei tulterheltségére, s e mellett mégis tagadhatatlanul létező prot. papi nyomorra; de egyszersmind a segítő eszközök és módozat felkeresése és javaslása is nem új dolog; minden bizonynyal sokkal régebben foglalkozott azokkal, mintsem a reformtörvények életbe léptek volna, melyeknek ha csakugyan van még szegényebbé tevő hatásuk a prot. lelkészekre: az még az életbe léptetésük óta elfolyt idő rövidsége miatt sem érezhető. A „Hazánk“ prot. lelkészek iránti érdeklősége tehát a Ferenczy Gyula felolvasása

méltatásával csak akkor volna gyanutlan és köszönetre méltó, ha ismerné annak a nagybányai ref. egyházmegyéből való régibb kiindulását s valódi tendenciáját, mely távolról sem az egyházi reformtörvények elkárhoztatására irányul, hanem gyökeres orvoslását célozza és követeli, multban már és a jelenben is annak a betegségnek, mely a prot. egyház szegénységében az egész egyházra is ugyan, de közelebb különösen a prot. papságra nézve káros hatású, a papságra lépők rohamos apadásában aggasztólag jelentkeznek; de így, mikor azt a fetolvasást céljától eltérítve, — épen a mi nem célja — a reformtörvények ellenében használja fel: akkor a „Hazánk” prot. érdekltsége legalább is gyanus színben tünik fel s úgy látszik nekünk céltudatos protestánsoknak, hogy el akar fogni minket a „Hazánk” és saját útjára vezetni, mely a reformtörvényektől el — „Rómába vezet. „Ismerjük Ferenczy Gyulát s tudjuk, hogy ő fogja legkevésbé megköszönni a „Hazánk” hízoló figyelmét.

Szalóczy Bertalan szépirodalmi munkás böcsi ref. lelkész meghalt. Folyó hó 7-én temették el. Hallgatói és a vidék intelligenciájának nagy részvétélvel kísérték sirjába.

A dorogi g. kath. vikáriusnak gyászva van. A napokban halt meg **Danilovics János** vikárius, a dorogi egyház vezetője, hosszas szenvedés után. Danilovics János egyike volt a legmagyarabb érzelmi görög katolikus papoknak, a ki nemesak meggyeszte, a reform. hívek között állott köztisztelet- és szeretetben, hanem tekintély volt többi hitfelekezeti lelkészársai között is. Hívei nyájas, lekötözö módoráért a rajongásig szerették. H.-Dorogh városban általános a részvét. Az ősz vikárius már régibb idő óta gyengélkedett; amíg végre 61 éves korában kiszendvedt okt. 21-én. Teme-tése okt. 24-én délelőtt 9 órakor volt: azonban már okt. 23-án is folytonosan nagyszámu közönség állta körül a ravatát. A g. kath. egyház csaknem valamennyi főpapja jelen volt a temetésen. **Gebe** Viktor munkács-egyházmegeyi g. kath. ungvári prépost végezte a gyászszertartást több pap segédlete mellett. A meghalt testvére volt a debreceni királyi ítélő tábla egyik tevékeny bírójának, **Danilovics Eleknek**. Mint hírlík a h.-doroghi vikárius lesz **Fehér Emánuel** volt plébános ungvári kananok. *P. J.**

* Kérjük a t. tudósítót a g. kath. egyházi hírek és mozzanatok gyorsabb beadására. Az „Öráló” mint a magyar ker. egyházak teetvérségének felekezetiességen felül emelkedő munkása, készséggel nyitva tartja hasábjait a magyar érzésű g. kath. egyház közérdekű hírei és örvendetes mozzanatai közlésének is; csakhogya tekintetből nagyobb gyorsaságot kér az érintett érdeken is. Szerk.

T Á R C A.

Sülyedő hajósok siralma.*)

Duna s Tisza mindkét partján
Gyüleseznek, tanácskoznak . . .
Talán nincs is egyéb dolguk
Országunkban a papoknak?!
Zöld asztalnál hosszú sorban
Komoly képpel üldögélnék,
Kopaszodó, öreg urak,
Ezüst-haju, tisztos vének.
Inádsággal kezdik renddel.
Mert az a mi eledelünk:
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!

Amen — ámen; mondja rája
Egy szájjal a kiesiny sereg . . .
S tudja Isten, mitől lehet?
Utána a könyje pereg.
Pedig annyit elmondta már —
— Megszokhatta volna régen! —
A mióta békét hirdet
Szent könyvével a kezében;
S mi magunk is, Isten látja,
Azzal fekszünk, azzal kelünk:
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!

* E költemény érdekes megnyilatkozása annak a kétségbeesett és ejtő érzelmeknek, mely a protestáns papságot anyagi helyzete miatt eltölti. Egy szomoruan, de ékesen szóló vezércikk e vers. Szerk.

Tanügy.

A középiskolai tanárjelöltek internátusa.*)

Irta: *Ifj. Mitrovics Gyula.*

A felsőbb oktatás mizériáival lapunk régebbi számaiban is foglalkoztunk. Különösen a budapesti egyetemnek és a tanárképzésnek szembetűnőbb fogatkozásait igyekeztünk olvasóink előtt feltárni s ezzel, az érdeklődők figyelmét nemzeti kulturális, sőt mondhatni morális életünk ez égető sebére fordítani. Most, midő az államkormány is, a középiskolai tanárképzés terén némi újítást kezdeményezett, kötelességünknek tartjuk ez újabb intézkedést egy pár megjegyzés kíséretében ismertetni.

Már **Eötvös Loránt** — ki mint philos. fakultás tanára és a tanárvizsgáló bizottság tagja közvetlenül látta a bajokat sőt azok okát is sejtette — a közoktatási költségvetésben gondoskodott egy tanárképző-intézeti internátus felállításáról. **Wlassics** elnevezte az első közokt. miniszterrel **Eötvös-kollégiumnak** s a 12-ik órában kibocsátotta annak szabályzatait. Most, a szeptember elsején kívül e szabályzat s a napokban publikált kinevezések hozták napirendre e kérdést.

A szabályzat sokáig váratott magára, pedig tanügyi köreink élénk kíváncsisággal néztek megjelenése elé; aug. 31-én írta alá **Wlassics**. Az e féle késlekedés a helyes intézkedések jótékony hatását egészen véve nem veséjelyeztethetik ugyan, de legalább is megnebezhethetik. Felnőtt fiatal emberek, minők az Eötvös-kollégium tagjai lesznek, mindenesetre céltudatosan szeretik sorsukat iztézni, tanulmányaiknak eszközeit megválasztani; s meg is követelhetők, hogy a maguk szemével lássanak. De ezt reájuk nézve lehetetlenné tették a hosszú késedelem által. Hiszen az üres helyekre akad ember így is, de nem bizonyos, ha épen a legalkalmasabbak fogják-e azokat elfoglalni? Az ideálisabbak közül nem egyet méltán tartatgtt vissza a bizonytalanság: érdemes lesz-e feláldozni a teljes szabadságot azokért az előnyökért, amelyeket majd az internátus nyújt? A legtöbbet vagy a vak bizalom, vagy a kenyér vitte így be annak falai közé.

Általában eldöntetlen kérdés vajon nem káros hatású-e az az óra számra előirt életmód, mely az internátusokban divatos; nem öli-e ki az egyéniséget az uniformizáló rendszer;

* E nagy figyelmet érdemlő cikk régebben vár már közlésre. Az aktuális események jellege háttérbe szorította, de jelentőségétől semmiben sem fosztotta meg.

De, mikor a kenyér szóra
Odahaza egész hokban,
Annyi siró kis gyermeknek
Szívcsékeje meg-megdobban,
S viszhangja száll, viszhangja kél
Mindenik szívdobbanásnak,
Oda és ott, hol apáik
Komoly arecal törvényt látnak:
Köszívvel is lehetetlen
Könyű nélkül elrebeugnük:
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!

De hő könyje múltó gyöngye
Minden szívnek, minden szemnek; —
Apáink is, mint a gyermek,
Kit megvernek, csakúgy tesznek:
Sirnak egy sort s fájalmukat
Félre teszik, elfelejtik,
Hon és király szentelt nevét
Lelkesülten, áldva ejtik.
S mégis egyik sem látja meg,
Hogy maholnap éhen veszünk . . .
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!

Nem hallják meg panasz-szavunk,
Nem látják meg rongyos ruhánk:
Kitagadott gyermek vagyunk,
Csak az Isten gondol mi ránk.
Honszerelmünk s hithűségünk
Mégdicsérik kevés szóval:
Azt hiszik, hogy megélnük mi
Holtunkiglan lelki jóval!?

vajon nem teszik-e felszeggé s a mindennapi életben tehetetlenné vagy neveltségessé az internátusok falai között szokásos sablon? Aki- ket pórázon vezettek előbb, később nehezen tudnak önmagok is eligazodni.

A kezünk között levő szabályzat egyébként olyan vázlatos, annyira csak a legszükségesebbre szorítózó, hogy bizony abból a kollégiumban folyó életről távolról sem lehet előre következtetni. Legtöbb része csak általános, s szinte magától értődő intézkedéseket foglal magában. E miatt sem a fegyelméről, sem a nevelési rendszerről és tanulmányi rendről nem tudunk meg semmit azonkívül, hogy egy néhány szaktanárt különösen az intézetben is fognak alkalmazni. E szaktanárok 3 évre berendelt alkalmazottak lesznek. De ezeket kötelezettségeik alól csak „rendszerint” mentik fel. Tehát esetleg az egyetemen vagy középiskolában taníthatnak. Ez igen kétes értékűvé teszi aztán a tanárok működését. Mert hiszen e foglalkozás, ha komolyan veszik, egész embert kíván s működésén áldás nem lehet, ha előbb egy gimnáziumban heti 15—18 órán át már jól kimerült; az egyetemi szakrendszer tulzásaiba esik, ha az egyetemi tantárgyak és rendszerük részletező aprólékos ágaiban keresse előbb az eligazító fonalakat. Attól is tartunk, hogy az új állások dotációja néhány kegyeltebb s nem vonjuk kétségbe, érdemes tanár fizetési pótlásaul fog szolgálni.

A három évre szóló kinevezés hihetőleg arra való, hogy így a középiskolával elevenebb legyen a közlekedés és annak céljait és szükségait állandóan figyelemre méltassák a vezető tanárok. Ez helyes elv, de hat így épen akkor fog eltávozni a tanár az Eötvös-kollégiumból, mikor új hivatásába már belejött. Ha pedig új kinevezéssel megbízatása meghosszabbítható, akkor nincs értelme a szabályzat ez intézkedésének.

Hogy a tanulmányi rendre vonatkozó intézkedések mily tág körűek és bizonytalanok, erre nézve nagyon jellemző ellenőrzésére vonatkozó határozata. Csak ugy more patrio, az egyetemi kollokviumoktól ellesett „rövid uton” kell meggyőződnie a tagok időnkénti haladásáról. Ez az intézet falai között is — úgy látszik — folytatását jelenti annak a szellemnek, mely az egyetemi oktatásban uralkodik s amelyről említett cikkünkben mondtunk el egyet-mást.

Egy pietus masculus is be van vive az Eötvös-kollégium vezetői személyzete közé. Ez a „kürátor”. Kizárólag tiszteleti állás. De mi

Óh de ki jön majd utánunk,
Hogyha egyszer már nem leszünk?
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!

Gyermekeid nyugalmának
Édes hazám! ki lesz öre?
Ha üresen, ha parlagon
Marad helyünk jövődöre!
Szerelmedet ki oltja majd
Új nemzedék kebelébe,
Hogy megállhass, hogy boldog légy
Egy újabb s szebb ezredévre??
Fiadat ki tanítja
Imádkozni majd helyettünk? . . .
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!

Nem lesz-e majd drága földed
Végromlásnak szülő anyja?
Ha az utód apáinak
Erényeit megtagadja?!
Nem fog-e majd tengyermekek
Vádolóan támadni rád,
A miért hű vezéreit
Kenyer hiján halni hagyád??
Nem jut-e majd — jaj de későn!! —
Eszedbe, hogy mennyit esdtünk:
Naponkénti kenyérünket,
Óh mi atyánk! add meg nekünk!!!?

Nem hull-e majd sirod zzelén
Égető köny a szemedből,
Hogy leghívebb gyermekeid'

az értelme ennek? Az a nagy férfi, kit kúratornak kineveztek. Eötvös báró, bizonyára nem szorult e kitüntetésre, mely érdemeihez képest nagyon is csekély dolog. Az intézet körül pedig a felterjesztések láttatásán semmi más szerepe sincs.

Tanárképzésünk egyik legnagyobb hiányát a szabályzat említi ugyan, de hogy azon miképen fog segíteni, arra nézve semmi felvilágosítást nem ad. Ez a *gyakorlati* képzés hiánya (L. I. 1.) szinte lehetetlenné is teszi az által, hogy csak 4 évig lehetnek tagjai; holott a gyakorlati év épen csak ez után jön még. Vagy talán a gyakorlati képzés csak a nyelvek elsajátítására s a testi és a társasági ügyesség kiképzésére vonatkozik, amint arra a III. 7—8. pontból következtetni lehet? Ez kétségen kívül rég érzett hiányt van hivatva pótolni. A „nomo universale” lebegtetett a szabályzat készítőinek tekintete előtt, mikor a testi ügyesség, éneklés és zongorázás, valamint a szélesebb körű irodalmi műveltség megszerzésére is alkalmat akart nyújtani az intézetben. De félünk tőle, hogy ezeknek keresztülvitele el fog maradni. A modern nyelveket kétségen kívül bizony ebben is jobban elsajátítják még — bár ennek eszközei is ismeretlenül maradtak a szabályzat elolvasása után — de a többi intézkedések illetőleg ígéretek nagyon illusorikusak. Nézzük csak közelebbről a dolgot. Az egyetemen kötelezett 20 óra mellett lesz 4—5 kollégiumi óra. Az egyetemen a szemináriumi tagság és tandíjmentesség miatt, el vannak halmozva írásbeli munkákkal, melyek mind speciális szakmunkák és hosszas, mélyreható munkát igényelnek. Hol marad ezek után az idő a nomo universale képzésére?

De hol van az alkalom az egyetemi szakképzés hiányának a pótlására is? Azok a bizonytalan természetű és csak „szükség esetén” tartott ó „szakszerű értekezletek vagy előadások, vagy gyakorlatok” csak a bizonytalanságot nevelik, melyeket a „szabályzatok” tanügyi körökben méltán felkeltek. Mert aki ismeri az egyetemi előadások legnagyobb részének a természetét, az tudni fogja, hogy itt igen számos és nagy hiányok pótlására van szükség, amire pedig ily „szükségszerű értekezletek és gyakorlatok” egyáltalában nem elégségesek.

*) Némelyek még a felől sem bizonyosak, vajon csak középiskolai tanárok képzésére szervezték az Eötvös-kollégiumot. Mi ismerve keletkezésének körülményeit, mást nem tudunk fölteni róla, noha tény, hogy az a szabályzatban csak általában „tanári” pályára készülőkön van szó. I. M. Gy.

Nagy hiánya a szabályzatnak, hogy a class. philológiai képzésről meg sem emlékezik. Pedig itt még sokkal nagyobbak a szükségletek, mint bárhol másutt. És pedig oly természetűek, hogy az egyetemi oktatás hiányait az életben sem lehet pótolni. Francia nyelvmester minden nagyobb helyre akad, németül is meg lehet tanulni a régi Pest és Buda ott maradt svábaitól, a nagyobb bérházak mindenikében akad egy zongoramester, de a klasszikus nyelveket írásban és szóban csak a katolikus papnevelő házak falain belül lehetne elsajátítani s az Eötvös-kollégiumban erre még sem látunk semmi intézkedést sem, sőt a kinevezett szakvezető tanárok között sem látjuk a jeles piaristát Kassai Gusztávot aki oly hosszú magántanári szolgálalon át a zilált egyetemi fegyelmzés mellett is gazdag érdemeket szerzett a latin nyelv felsőbb, gyakorlati tanítása körül.

(Folyt. köv.)

Országgyűlés.

Nov. 9.

Elnök: Szilágyi Dezső;

Jegyzők: Josipovich Géza, Molnár Antal, Ilyés Bálint.

A kormány részéről jelen voltak: br. Bánffy Dezső, Lukács László, Erdély Sándor, br. Fejérváry Géza, Dániel Ernő, Josipovich Imre.

Mult ülés jkve hit. után

Eln. Bemutatja Nyitra vm. közönsége kérvényét a népoktatás államosítása tárgyában, kiadatik a kérv. bizottságnak.

Molnár A. jegyző jelent Polonyi G. és Pázmándi D. interpellációja beadatásáról.

Következik az 1896-ik évi költségvetés tárgyalása.

Molnár József: Elismeri némi őszinteséget a költségvetésnek, hogy a deficitben nem végződik de vannak benne oly bev. tételek, melyek nem tartoznának oda. Az építkezések drágák, konvertálni kellene. Az államháztartás egyensúlyának meg nem ingása csak takart dolog, melynek a hiv. kar személynézettségéből származó költségűbblet is ellene mond. A személyzet számszaporítását ellenzi. A honvédség tisztikarának a közös hadseregtől való kiegészítése ellen tiltakozik. Az államadósági járulékok; az adórendszer nyomasztó voltát eltilti. Mindezek után kihozza, hogy a kormánynak sem állami, sem közgazdasági, sem pénzügyi politikáját nem helyesli. A kiegyezési idő folyamán a magyar állam nem erősödött, hivatkozik a horvátországi és nemzetiségi viszonyokra, melyek rosszabbak mint a kiegyezés előtt. Hibáztatja ebben nemcsak a kormányt, hanem a magyar nemzetet is, mely egykedvűen nézi kormányának helytelen politikáját, még mindig vár tőle bizik benne. Fenyegető voltát a Zágrábi eset ismétlésének jósolja a kormány ellen, s mert a népharag ilyenkor nem ismer határt, s ő bekés átváltozás barátja; a kormányzati rendszer megváltoztatását óhajtja a nemzet méltósága és hatalma javára; ezt azonban a

kormánytól nem várhatván, ennek megbuktatására lépésül: a költségvetést nem fogadja el. (helyeslés és tetszés a szélső baloldalon.)

Perczel D. belügyminiszter. A ház az eddigi költségvetési vita folyamán, nem annyira pénzügyi politikai, mint belkormányzattal kapcsolatos kérdésekkel foglalkozott. Indokolt tehát, hogy ő válaszoljon, különösen a Szapáry Gy. gr. által felhozottakra, ki iránt nem az elfogult sem az utóbbi években tett támadásai, sem az iránta érzett tisztelet hatása alatt. Az anyakönyvi törvények életbeléptetése okt. 1-vel a viszonyok mérlegeléséből történt, hatása a kedélyek nyugodtsága, de ez kell hogy nemcsak a kormány részéről mozdították elő, hanem minden tényező részéről; pedig e tekintetben az alsó papság igazgatási által bizonyított ellenhatás volt. Az anyakönyvi 4942 a könyvi kerület a helyi viszonyok szerint történt, az illetők nagy kényelmére az azelőtt elszórt felek, állomásokhoz viszonyítva. Összesen 698.086 frt költségbe került, pedig egyuttal ezen költség a közigazgatás javítására is szolgált. A községek költségkímélése a végső határig ment. Az intézmény a kezdet nehézségei dacára már bevált. Az anyakönyvi felügyelői állástól, melyet a tisztviselők tuhalmozott-sága is szükségessé tett — a legjobb eredmény várható, mint ellenőrző hivataltól, mely kezdetben tanítóképzésben is működött. Csak a közig. reform befejezésével válhat feleslegessé; sőt még most számuk két-tövel szaporítandó.

Az egyh. reformok kora lejárt, örvend annak bárát és ellenség. Elismerését fejezi ki e tekintetben Szapáry Gy. gr. irányában, valamint végzetesnek tartja azok mozgalmát, kik a revizio-eszméjét hangoztatják s kívánják. A papi javak szekularizációjától a kormány távol volt, s távol van; ugyszinte a felekezeti iskolák államosításától is, már csak az erre megkívántató sok milliók hiányában is. A kérdések és javaslatok közzé, melyekkel a kormány nem kíván foglalkozni, nem érti a kath. autonomia és kongrua kérdéseit, mert azokat megoldani kívánja, de e tekintetben az információit a kultusz miniszterre hagyja.

Az állandó választói névjegyzékek kérdésében az 1896-ra készített névjegyzékek számarányára vonatkozó kimutatás bekívánásának okát felsorolja, s ezek közt igen fontos az ősi jogon választók számának kihalás általi kevesbedése; s az adózási képesség és pontosság hullámlása. Az egy százalékra menő apadás — 8232 — nem jelenti a választók számának mester-séges apasztását, az egy százaléknál nem is volna érdemes.

A közig. reform törvényjavaslatok csak a nyilvánosságra hozás, s megyék városok hozzászólása — s a jövő választások megtörténte után fogják a törvényhozás feladatát képezni. Az ugynevezett garantális javaslatok közül a közig. és a kuriai bíraskodásról szólók készen vannak; a szolgálati pragmatikáról szóló legrovidebb idő alatt elkészül.

A megyék és városok önkormányzatának lényeges szolgálat lesz töve, — a valódi önkormányzat alapján lesznek megvetve.

Szapáry Gyula gróf által beszédeiben reásszumált sorrend szerint: a *quota, bankszabadság vám- és keresk. szerződésre nézve a kiegyezés létesül* úgy, hogy ezekre nézve divergencia köztük nem lesz; ugyszintén az *ország felzavart békeje és nyugalmanak biztosítására, a korona és nemzet közti bizalom fenntartására, a nemzetiségek egyenjogúsításáról* szóló 1868. t. c. alkalmazására, habár az szerinte nem legjobb, s ha rajta állana másképp csinálná, melyben a

Karjaidra nem vetted föl?
Nem lesz-e majd végső órád
Iszonytató?? — Oh de félre!
Hagyj magunkra halálmadár
Ezredévünk ünnepére!!
Mi azért, hogy nincs ki hallja,
Imádkozunk, esedezőnk:
Naponkénti kenyereinket,
Oh mi atyánk! add meg nekünk!!

Szilva István.

A bosnyák emlék.

Novella.

Irta: CSENGEY GUSZTÁV.

Egy misantrop naplójából.

Éjfél után két óra az idő.
Most jövök haza. Alig tudtam megválni tőlük — vagy mit mendok? Ők alig tudtak megválni tőlem!

A fiu hazatértét ünnepelte a család, mégis én voltam az est hőse.

Mert hiszen hiába ígérte meg Berei, hogy a bosnya kalandról nem szól semmit; Eszternek — mint később Bereitől hallottam — az volt az első dolga, mikor négy szem közt voltak, hogy kivallassa velem. Már pedig ha ez a modell-királyné neki esik valakinek azzal a könyörgő menyországos szemével s édes bűvös hangjával, lehet is annak ellenállni! — Próbáltam én azt.

Berei is belesült és kivallott mindent.

Tudta már azt Eszter akkor is, mikor az

én plezurom történetét elmondtam, hogy ki volt a megmentett tiszt? — Meg akart bizonyosodni felőle. Soha sem láttam ilyen szemeket, kinézi az ember lelke fenekéről az igazat. Az öregek előbb könyezve hálásan ölegettek meg, fiuknak neveztek, aztán összeszidtak, hogy minek hazadtam az előbb olyan cifrán!? Beh gyönyörű egy este volt ez aztán!

Ugy tele vagyok érzéssel, valami szokatlan édes örömmel, hogy ahhoz szavakat használni kérek.

És az a szép boszorkány — de milyen szép volt, milyen gyönyörű volt! — Oly kedvesen még soha sem eseegett velem, mint ezen az estén, soha még ilyen bűbajosan derült, vidám nem volt, mint most.

Még megérem, hogy megáldom azt a bosnyák vltézt, a ki handzsárával ilyen szép emléket irt be életembe.

Azt érzem, hogy tudok örülni és . . . oh azt a szót nem merem kimondani!

Talán részeg is vagyok egy kicsit. Meglehet, de jól esik, hogy az vagyok.

Beh bolond az ember, mikor tokajit iszik! . . .

IX.

Csupa bosszuság, keserűség!

Ma reggel valami kárörvendő daemon szegődhetett hozzám, az lép a nyomomba mindenütt, hogy minduntalan valami bolondot kövessen el.

Fölkeléskor a jobb lábamra való cipőt a ballábamra huztam föl s el nem tudtam képzelni, mért szorítja úgy a tyukszememet?

Mikor aztán észre vettem s összeszidtam magamat, akkor meg a szivarom tüzes végét dugtam a számba. Még most is hólyagos a nyelvem tőle. Majd mikor munkához fogtam, megírtam értekezéseimből nagy kinnal egy fejezetet, porzó helyett rádöntöttem a tintát. Már ekkor az arkangyalokat is hívogattam le az égről egy bakauddvözzel. Azután ebédelni sietek s azt veszem észre, hogy minden járóló megnéz. Mi a manó lelte ezeket? Vagy csak most tűnik szemükbe plezurom? Talán betintáztam az ábrázatomat? Nem volna csoda annyi malőr után. Mikor a fogadóba érek, első dolgom a tükörbe nézni, — hát akkor látom, hogy aranyrojtos cifra házispakámban szalagáltam az utcákon, mint valami bolond. El kellett szalasztanom egy kellert kalapért a boltba, hogy haza mehessenek. S még nem elég mindez, ebéd után szorakozásul Berei műtermébe megyek — hát ott meg azt a kiállhatatlan filiszter pofát találok, még pedig duplán, életben és Berei vásznán. No hiszen van is mit festeni rajta! — Az egész pofa egy tábula rasa, a mire egy okos gondolat sincs írva. Mondtam is Bereinek, Samsi meg Móci is mondták, hogy ne fogadja el; de hát Berei azt felelte rá, hogy jól fizet, neki pedig pénzre van szüksége, mert a műterem sokba került, nagyon kiköltekezett.

De hát mért is nem fog magának valami mágnást vagy énekesnőt? Ezek jobban emelnék híret. „Hja! a kezdet mindenütt nehéz!” — szokta felelni erre; — s még most meg kell elégednem az ilyen majompofával is.

(Folyt. köv.)

kormány követi gr. Szapáry 1894 Julius 1-én adott programját — a pénzügyi egyensúly fentartása — az ország közgazdasági helyzetének javítására, — a viciális vasutakról alkotott törvény megtartására nézve.

Horánszky Nándor festését szürke alapon fekete színekkel egy melankolikus lélek emánciójának nevezi azt hiszi hogy kassai utjából az emberek iránt derültebb nézetet tér vissza; tévedett a helyzet megítélésében akkor is midőn azt a forradalom, és szolgaság vagylogosságában állónak mondotta, s egy sikereken nyilvánuló határozott program helyett ellentétet kínált. Kéri a költségvetés általánosságban való elfogadását.

Szapáry Gy. félremagyarázott szavai helyreigazítása jogán szólva azt hangoztatja, hogy közte és a kormány közt nem az ország közjává néző célban, hanem az eszközölő módozatban van különbség. A 67-es alapon álló pártok egyesülését a kormányfőnél többet kívánók kielégítése által — kívánja.

Elnök: az ülést 5 percre felfüggeszti.
Szabó Emil: polémizál a belügyminiszter fejtegetései ellen, különösen az anyakönyvvezetők szakértelmét tagadva, s argumentumokkal okadatolva. Alföldi szocializmus, s nemzetközi kérdéssről szólva — végre a miniszterelnök tekintélyének megcsorbulását, minthogy nemcsak a pártja hanem az egész nemzet kormányelnöke, nehezteli s mivel a kormányelnökségre alkalmazásnak nem tartja, s az ország helyzete folyton experimentációkat nem enged; a költségvetést nem szavazza meg. Pártolja Helfly határozati javaslatát.

Elnök: a költségvetési vita folytatása hettőre halasztva következik.

Az interpellációk.
Polónyi G. a min. elnök, igazság- és belügyminiszterhez a katonák házasságának az orsz. házassági törvények beütközésére mutat, amint azt a hadügyminiszter kiadott rendelete szabályozza, mely még a tartalékos tisztek házasságát is katonai fenhatóság alá tartozónak mondja ki. Kérdi:

1. Megengedhető-e a *ulaki* szempontból midőn „Eder von Kriehammer General der Cavallerie” s nem hadügyminiszteri állás megjelölésével van aláírva, s keresztnevé és pecsét nélkül kibocsátva.

2. Anyagi szempontból, midőn a rendelet a menyasszony társadalmi műveltsége, leszármazását és családi viszonyainak kipuhatólását megrendelve, enuek vagyoni viszonyainak kimutatását is megkívánja.

3. Hogyha a házasság az utólagos egyházi kötéstre nem hajlandó, vagy a cultus disparitatis alapján ez nem is lehetséges, — azon alternatíva elé állítja, hogy vagy a házasságkötésről le kell mondania, vagy a hűdsereg kötelékéből kilépnie. Végül

4. Különösen a belügyminiszterhez: Szándékozik-e intézkedni az iránt, s ha igen mily módon, hogy a kérdéses törvénytelen és alkotmányba ütköző feltételek igazolására illetékeseknek a hadügym. által hatáskörön kívül esőleg kijelölt lelkészek veendő, esetleg a kiállított ilyen bizonyítványoktól a hitelesítésre is hatáskörön kívül esőleg illetékeseknek kijelölt községi előjárások a hitelesítést megtagadják.

Elnök: Kiadatik a miniszterelnök, igazság- és belügyminisztereknek.

Br. Fejérváry G.: A honvédelmi miniszter. — Szól, mert reszorciójába tartozik.

Polónyi: Semmiképen nem tartozik oda.

Elnök: A miniszternek nyilatkozni mindig joga van.

Br. Fejérváry G. (erőltetve a hozzászólást): A védtörvény 61-dik szakaszát idézi, mely szerint: „kat. hatósági engedély nélkül nem nősülhetnek a közös hadsereg, tengerészet és honvédség tényleges állományban álló tisztségei. (Hát a rezerv tisztek?) A létrejött polg. házassági törvény miatt az eddigi szabályokat megváltoztatták. Olvassa a szabályzatot németül s ki akarja mutatni, hogy Polónyi interpellációjának tárgyait azokból kivonni nem lehet s kéri válaszában tudomásul vételét.

Elnök: A honv. min. a mit előadott, az az interpellációra választ nem képezhet. Választ az a miniszter adhat, kihez az interpelláció intézve volt.

Br. Bánffy D. min. elnök menteni igyekszik a közös hadügym. hiányos aláírását, mert hiv. szám, cím, a hivatal jellegét megadja. Az interpellációt kívánja ahoz a miniszterhez intézteni, kinek reszorciójába tartozik. A honv. miniszter a kabinet nevében adott feleletet. Magáévá, magukévá teszik az összes minisztereket. (Zaj: rendreutasítások.) A minisztertanács a szabályzatot olyannak tartja, mely a törvény intencióiával nem ellenkezik. Kéri a választ tudomásul vételét. (Helyeslés jobbfelől; zajos ellenmondás balon.)

Polónyi: A honv. miniszter nem közjogi auctoritás, nem is az ő, hanem a miniszterelnök kötelessége a kormány álláspontját reszprezentálni.

Erdélyi igazs. min.: Az interpelláció folyamán érkezett a házba s nem tudja Polónyi képv. ur interpellációja tartalmát; ha megtudja, külön ő válaszolni fog reá. (Élénk helyeslés és éljenzés a szélsőbaloldalon, Drakulicsot az elnök rendreutasítja 1-ór, 2-ór is.)

Elnök felteszi a kérdést: tudomásul veszi-e a ház a min. eln. választ, igen vagy nem? (Ellenzéki padokon: nem lehet szavazni, nincs mire! Zaj.) Azok, a kik tudomásul veszik, álljanak fsl.

Péchy Tamás: Így a kérdést nem lehet eldönteni. Itt érdemleges válasz nem adatott, s az igazs. min. is szólni akar. (Helyeslés a baloldalon; nagy zaj. Nem lehet tanácskozni.)

Elnök: — Az igazs. min. válaszára külön teszem majd fel a kérdést, most az adott válasz felett kell dönteni. (Felkiáltás a baloldalon: ez erőszakoskodás! Nagy zaj; halljuk, halljuk!)

Horváth Gy.: A kérdés fontosságát hangoztatja, s hogy nagy kérdéseket a házszabályok fogyatékosával elütni ne méltóztassanak, (élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon), az igazságügyminiszter adhat olyan

felvilágosítást, mely mellett a választ tudomásul lehet venni.

Drakulics P.: Nincs válasz, a mit tudomásul venni lehetne.

Erdély: A min. eln. azt mondhatta, hogy azok a szabályok min. tanácsban tárgyalattak, de nem azt, hogy a válasz meg lett beszélve. Ezeknek a kérdéseknek hozzám intézett része a következőleg szól... (Zaj balfelől.)

Elnök (esenget): Kérem az igazs. min. urat. (Zaj.) Közbekiáltás balfelől: Szegény az ilyen kabinet. Folyton tartó zaj. Ugron Zoltán: Skandalum!... Az ig. miniszter leül.)

Elnök: A házszabályok és a ház méltósága megemlése lehetséges — türelemmel, nyugalommal. A min. elnök választát lehet tudomásul venni; a többi miniszter uraknak pedig adassék ki.

Br. Bánffy min. elnök: A feleletet a honv. miniszterrel egyetértőleg a kabinet nevében adták. Az interpellációra adott választ együttes szavazásra kívánja feltéteni.

Gr. Apponyi A.: A min. elnök válasza csak előzetes válasznak vétessek, mely az ügy érdemének nem praesjudicálhat.

Elnök: A szavazással csak arra a miniszterre utazva lesz elintézve, a ki a feleletet megadta, de arra a ki a feleletet csak bejelentette, — nem. A kérdést így értelemben teszi fel.

Tibád A.: Halasztassék el a döntés akorra, mikor az ig. min. is megadta feleletét.

Eln. az előbbi kijelentése értelmében ismét. (Gr. Bethlen G., Vajay I. szólalnak fel folytonos zajban Horváth Gy. álláspontját pártolva.)

Elnök végre feltenni ajánlja a kérdést az ő propeziója szerinti: ha az elcsik, a Horváth Gy. javaslatát áll meg.

A többség az elnök javaslatát elfogadja; de husz képviselő kívánja a szavazást hettőre halasztani, s akkorra marad.

A hettői ülés napirendje: a mostani határozat; az aelnök választás; a költségvetés további tárgyalása, a pénzügymin. felel Serbán Miklós interpellációjára. Pázmány D. kérelmének, hogy most elmaradjon, bár bejelentett interpellációját hettőn tehesse meg, a ház helyt ad.

Ülés vége 2 óra 50 percekor.

Nov. 11.

Elnök: Szilágyi Dezső. Jegyzők: Balogh G., Percel B., Schober E. Kormány részéről jelen vannak: Bánffy b. min. eln., Percel D. belügymin., Erdély S. ig. min. Elnök az ülést megnyitván, hitelesítették a mult ülés jegyzőkönyve. A képviselőház többsége tudomásul veszi a min. eln. által Polónyi interpellációjára szombaton adott választ. Erdély ig. min. Nincs nézeteltérés közte és a min. eln. közt. A rendeletek tárgyalattak a min. tanácsban, s a kabinet összes tagjai azokkal szolidárisok. Már Helfly felszólalására tett nyilatkozatából kitént az, hogy a min. eln. és közte nézeteltérés nincs. (Jobbról helyeslés. Polónyi: Erdély miniszter szombati szavaiból az tünt ki, hogy a kormány eln. nem adhatott szolidárisnak tekinthető választ, mert ő külön választ ad. — Erdély: Nem mondta, hogy Polónyi értelmezte tévesen a szombati tévedést, hanem az ellenzéki lapok. Ugron: Szólásra jelentkezik. Elnök: Mihez szól? Ugron: A házszabályok értelmezéséhez. Elnök: Tessék. Ugron: A házszabályok 52. szakasza szerint az interpellációra választ az adhat kihez intézve volt, kit szíriate be kell jegyezni az interpellációs könyvbe. — A miniszter pedig az 1848. III. t.-c. szerint csak a napi rendes tárgyaláshoz szólhat amikor akar. (Helyeslés balfelől.) Fejérváry válasza törvénytelen születt, a miniszter eln. ezt adoptálta. (Nagy zaj a szélső balon.) Elnök: (hosszan esenget) Szavazás után ne méltóztassék a min. eln. válaszában bírálataba menni. Ugron (beszédhez) fog. Elnök: (esenget) Másodsor is figyelmzemtetem a képv. urat. Maradjon a tárgynál. Ez már nem a házszabályok értelme. Ugron Zoltán, Drakulics P., Polónyi G. közbeszólnak Ugron G. mellett. Elnök: Folytassa. Ugron G. Miként a min. felszólalt szavazás után s a szombaton történeteket megakartá magyarázni, azon joggal szólal fel ő a hiba oka kimutatására. (Zajos helyeslés bal és szélső balon.) Elnök az 1848. III. t.-c. értelmezésének eddigi módját védi. Ugron G. Az elnök és §§-ok nem hlbásak, csak tanítsák ki rájuk a minisztereket. A min. eln. miniszter társai iránt tanusitson nagyobb kiméletet. (Zajos helyeslés bal és szélső baloldalon.) Lukács Gy., Holló L. közbeszólvá Elnök: (esendet kér) az 1848-kí t.-cikkeket magyarázza. Polónyi: az eln. magyarázata ellen az 52. szakaszra hivatkozik. (Helyeslés bal- és szélső baloldalon.) Elnök: Következik napirend szerint az aelnök választás. — Beadatott 205 szavazat. Teleszky J. 161 szavazattal megválasztott. Elnök: Következik az 1896. évi

költségvetés. Szacsavay Sándor: A lényeg a jelenlegi rendszerben van, ezt bírálja, mely a nagyhatalmi abszolutizmusért fenálló inproductiv militarizmus; az orsz. önkormányzatát folyton nyirbálja; mindent egységesíteni, mindent centralizálni akar; gazdasági irányzata egyoldalú merkantil; adósságokat halmoz; a divatos kormányzati furfangot mutatja a választások választói számarányából, s hogy ezek a kormánypártra a nemzetiségi vidékekből telnek, Agliárdi-zágrábi-, nyitrai-ügy, a választók jegyzékének összeállítása, sőt az egyh. polit. törvények végrehajtása, politikai elszkizmosodás stb. stb. által illusztrálja azon konkluzióval egész esküre lelkesedve a jelenlegi rendszer ellen — hogy a költségvetést nem fogadja el. (Éljenzés szélső balon. A szónokot sokan üdvözlék.) Elnök az ülést 5 percre felfüggeszti. Szünet után Sima Ferenc. A parlamenti többség nem a nemzet sharatából, hanem a kormány kegyéből van. Az országon kívül nincs is tekintélye, mert nincs döntő szava, mely a kormányé; de a kormánytól fontos kérdések, nemzetiségi, szocialis, különösen mezőgazdasági munkás kérdések megoldását várni nem lehet. Határozati javaslatot olvas fel: az agrár szocializmus, s az ezzel kapcsolatos munkáskérdés s az általános szavazati jognak a legesekélyebb adót fizető munkás számára is biztosításának szabályozásáról, melyet aláírtak: Sima F. Szederkényi N., Szacsavay S., Pázmány D., Ugron G., Szluha I., Kállay F., Kovács I. Várady K., Vajay I., Bartók L., Polónyi G., Simonfy L., Hévizy J. (Zajos éljenzés és helyeslés a baloldalon.) A költségvetést általánosságban sem fogadja el. Elnök: A költségvetési vitát mára berekeszti, s folytatása holnap. Lukács L. pénzügyminiszter válaszol Serbán Miklósnak. A regale bérbeadásnál a szabályok megtartatnak, a községek érdekei figyelemmel. A ház a választ tudomásul veszi. Pázmány D: A magyar kormány befolyt-e Lueger meg nem erősítésére? Br. Bánffy min. eln. Nem folyt be. A ház a választ tudomásul vette. Ülés vége 2 órakor.

Nov. 12.

A képviselőház mai ülésén majdnem kizárólag az ellenzéki szónokok beszéltek.

Szluha István és Molnár István beszéltek a költségvetés ellen.

Kiváló momentumát képezte a mai csöndesen lefolyt ülésnek Kossuth Ferenc beszéde.

Kossuth Ferenc először általánosságban hozta fel érveit a budget ellen. Kárhoztatta a 67-es kiegyezést, melynek alapján a kormány áll. Bebizonyította, hogy nincsen meg a paritás sem a pénzügyi, sem pedig a erkölcsi téren. Ki állíthatná — úgy moad, — hogy a hadseregben megvan a paritás, holott a magyarság el van nyomva. Nem bizik a kormányban s pártolja Helfly határozati javaslatát.

Kossuth Ferenc nagyhatalú beszéde után még Szalay Imre, Mérey Lajos és Ragályi Lajos beszéltek a költségvetés ellen.

Ujdonságok.

Értesítés. Van szerencsém tudósítani, hogy ügyvédi irodámat Hajdu-Böszörményből Debrecenbe (Piac-utca 1904. sz. a. I. emelet) helyeztem át. Debrecen, 1895. november hó. Dr. Kálmánzhelyi József köz. és váltó ügyvéd.

Kovácsy Kálmán rákospalotai ev. lelkész a budapesti sajtóbiróság elébe állította Kapor Jánost és Messa Andrást, előbbi kékkői jegyző, utóbbi nagykürtösi szénbányatulajdonos. Ezek Sárkányi Sámuel püspökhöz beadott nyomtatott vádiratban 34 társukkal rágalmazták Kovácsy Kálmánt még nagykürtösi pap korában, bohrányos élettel s még hivi zsarolásával is terhelve. Az esküdtsek megalakulása előtt azonban kijelentették, hogy beadványuk félrevezetésen alapult, s panaszos lelkésztlől bocsánatot kérnek. A megbántott lelkész az erkölcsi elégtételt megnyervén, lemondott a

további eljárásról, mert mint papnak nem a vádlottak elítélésére volt célja, hanem sértett becsületének elégtétele. A sajtóbírósg ennél fogva a pert beszüntette. A prot. pap az ellene vétőknek adott bocsánatában is megbizonyítja azt, hogy követi nagymesterét nemcsak az ima szavaiban, hanem cselekedetben is.

A megyebizottsági tagok választásánál a „Néppárt” a nemzetiségek által uralt helyeken erős agitációt fejt ki jelöltjeinek megválasztására. Sikerül is e hazafiatalan és fanatikus cél némely helyen. Így **Trencsénmegyében** 35 kerületből hat kerület „néppárti” bizottsági tagokat választott; **huszonkilencben** azonban nem tudott megfizetett igyekezete és ismeretes módja dacára se győzelemre vergődni. Még 13 kerület választása van hátra. Kiténik tehát, hogy a „néppárt” még **Trencsénmegyét** sem fogja hatalmába keríteni. De hát kovásza csakugyan lesz a nemzetosztó ügy poshasztására. Már faktum.

A képviselőházi alelnöki állásra, melyről **Darányi Ignác** földmívelésügyi miniszterre lett kineveztetése következtében lemondott, a szabadelvűpárt **Teleszky Istvánt** jelölte. Faktum.

Szatmárvármegye tisztújítását megelőző nagy értekezletre a megyebizottsági tagok egy részét f. hó 18-ika d. e 11 órájára hívta meg **Simontsits főispán**. Kik a meghívottak, kiknek meghívás jutott; s miért mellőztettek a kik meg nem hívtak? Lehet megkülönböztetést tenni köztük, a kik ugyanazon joggal meghívottak?

Szemecz Emilt, a „Magyar Állam” szerkesztőjét, kit a budapesti sajtóbírósg 8 havi államfogházra ítelt s abból másfél hónapot kitöltött, a király megkegyelmezése folytán a váci államfogházból szabadon bocsátották. Hát tisztí rangját, melytől a katonai becsületbírósg ítélte fosztotta meg — visszanyeri-e? Hogy a kir. kegyelemnek indítója a több mint negyven aesp. gyűlés kérvénye lett volna, mi nem hisszük. A kir. kegyelem-érzés önmagából kelt; nem volt szüksége irányzásra s nagy becsét is önmagában bírja.

A koptok — Egyiptom őslakói, — valásra nézve az összes, mintegy egy millió számból körülbelül huszezeren róm. katolikuskok. A pápa a világ keresztényei egyesülése iránt táplált ideális eszméje megvalósításának — úgy mondják — a koptok leginkább behatása alatt állanak s hogy máris számos orthodox kopt tért volna át a r. kath. egyházba. A koptok Kairóban székelő püspöke, **Macaire** e napokban a róm. kath. koptok kegyelmében részesítéséért, mint ennek az egyháznak védurához, **Királyunkhoz** fordult s biztosítást is nyert e tekintetben ő felségétől. A pápának nem legesekélyebb jó szándéka nyilvánul a koptok protegalásában azáltal, hogy az ő alexzandriai patriarkátust ismét fel akarja állítani. Ennek patriarkája lenne mgr. **Macaire**. A koptok róm. katolicizmusa úgy látszik mgr. **Macaire** patriarkai méltóságában kulminál.

A fanatikus örültség — ha egyszer gyökeret ver, mily szívós életű, úgy hogy a felvilágosodottságot épen nem engedi hogy hozzá beferkezzék: szomorú bizonyosságát adták a mexikói Pachuacában. hol állítólagos eretnekesség miatt — de valóban a békebíró viziója áldozataul 16 embert égettek meg elevenen, és pedig a hova hurcolták, a börtönépületet gyújtva rájuk, s vad táncokban a **guadalupai madonna tiszteletére** adván kifejezést borzasztó vallási gyönyörűeknek. A mollangoi hatóság által küldött fegyveres erő későn érkezett a szerencsétlenek megmentésére. A pachucai hívők még mindig körülállják a börtönromokat, várva, hogy azokból, hol annyi eretnek égett el, — boldogító csoda-jelenség fog kiemelkedni. Hát hiszen oda spanyolok vitték a kereszténységet abban a fanatikus hatásában, melyből még sokára lesz kiépülés a türelmes szeretet krisztusi ország-tagságára.

Palotai Géza lévai adótiszt — mint nekünk írják — e hó 1-én reggel a város egyik utcáján agyonlőtte magát. Palotai amerikai párbajnak esett áldozatul. A szerencsétlen ifjunak 1893. május havában volt valami becsületbeli ügye egy osztálytársával, melyet amerikai párbajjal intéztek el. A határidő 1895. okt. 31-ike volt. A szerencsétlen ifjú egy bol-

dogtalan özvegy édes anyát hagyott hátra, kinek most már ő lett volna egyedüli támasza s egy gyöngéden érző szívet, mely talán örökre fogja gyászolni. Az amerikai párbajra egy levelező lap enged következtetni, melyen egyik volt osztálytársa figyelmezteti a határidőre.

Takács Zoltán bünpere nov. 15-én kerül végtárgyalás alá; ugyanekkor lesz az ifj. **Berecz Antal** újított perében is a tárgyalás, kit e végett a szegedi „csillag-börtön-”ből felvisznek Budapestre. Nyolcvan tanu kihallgatása s a közönség előre feltett nagy érdeklődése miatt a tárgyalásra bejutni csak belépti jegyekkel lehet.

Tokio, a new-marketi versenyben bukott magyar ló rehabilitálásának reményéről még nem tettek le tulajdonosai; még ugyanis folyton Angliában tartják s nov. 15-én a „Derby-Cap handicap-”ban ismét szerepeltetik. Győzelmi esélye szószólókra talál. A fogadások menete azonban bizalmatlanságot bizonyít, mert bookmakerek 40-szeres pénzt is kínálnak ellene. Lóversenyről lévén szó, már csak érdekesnek látjuk megemlíteni, hogy jockey-nek lenni **nem haszontalan** foglalkozás, ha tekintetbe vesszük, hogy **Alsopp jockey**, ki a new-marketi Cambridge-shireben „Marco”-t győzelemre lovagolta, ezen egy futamért 6000 frtot kapott a ló tulajdonosa, **mr. Luscomb**tól.

Politikai szemle.

Belföld.

Az anyakönyvezetésre vonatkozó belügyminiszteri rendeletnél fogva a **baptisták és nazarénusok** születési és halálzási eseteinek nyilvántartása vezetése s a lelkészek tudomására hozásával a járási főszolgabírák többé nem kötelesek, mivel most már minden születési és halálzási eset az állami anyakönyvezetnél jelentetik be. Az állami anyakönyv rovatába pedig magyar állampolgárra nézve a **baptista és nazarénus vallás** be nem jegyezhető.

A hirdetés alóli felmentés az alispánnak joga, de nem kötelessége, melynek csak nyomós méltányossági indokok fennforgásaa esetében, s mindenkor dítalanul van helye.

Bizonyosan azon esetekből kifolyólag, hogy a hecc tisztelendő és „néppárti” urak a polgári házasság kötés méltóságát lerontsák: — a jegyeseket disztelen vagy épen botránys ruházatban megjelenésre izgatják, s ez a nép között visszatetszést szült: figyelmezteti a belügyminiszter az anyakönyvezetőket, hogy joguk van a feleket arra figyelmeztetni, hogy az **intézmény méltósága** érdekében **csinosan és rendezesen** jelenjenek meg ott, hol az anyakönyvezető is **teljes diszben** végzi kötelességét.

Külföld.

Hallil-Riffaat pasának nagyvezérére történ kineveztetését — habár politikai jártassága még nincs, s nyelvismeretei is hiányosak: — diplomáciai körökben megelégedéssel fogadták, mert adminisztratív tehetségétől sikert várnak; ellenben török-körökben nem kedvező a hangulat iránta. **Teufik** pasa külügyminiszterre kinevezése is ugyancsak diplomáciai körökben kedvező benyomást tett. **Kiamil** pasa — a felmentett nagyvezér aleppói kormányzóvá lett kineveztetése, száműzetés számba megy; egyelőre nem utazik rendeltetése helyére, a nagy-követségek orvosai által konstatált bronchitis és szív-baja miatt.

Lueger polgármesterré választásának meg nem erősítése — a mint gondolni lehetett, — az osztrák parlamentben november 8-án zajos jeleneteket provokált annyira, hogy a karzatot ki is kellett üríteni. **Badeni** gróf a támadásokra erélyes méltósággal felelt. A kormány nézete s a törvény szelleme szerint, a többség votuma nem vehető tekintetbe, míhelyt hiányzik a szükséges garancia arra nézve, hogy az igazgatásnak szigoruan objektív, tárgyilagos, minden agitatórius irányzattól ment, a lakosság minden osztályával szemben egyenlő, a tekintélyt teljesen megóvó vezetése kétségen felül áll. Különösen kiemelkedő pontja beszédének: **leghatározottabb tiltakozás**, melyet

azon inszinuáció ellen tett, mintha a **kormány valamely presszióknak akár a magyar kir. kormány, akár a parlament bármelyik pártja részéről lett volna kitéve**, mely inszinuáció támadás az állam, s a ház becsülete ellen. Azt a **sürgősségi indítványt**, melyet **Pattai dr.** az antiszemiták, német nemzetiek, s a kath. konzervatívok egy része által aláírva terjesztett be, a Lueger meg nem erősítését tárgyazó javaslat okainak közlését illetőleg: — a ház 118 szavazattal 64 ellenében — elvesztette.

Fribeisz dr. ker. kapitány az ideigl. városi tanács nov. 8-iki gyűlésével közölte a Lueger meg nem erősítést tudató helytart. rendeletet. Az új választás ma, avagy holnap — szerda vagy csütörtök — lesz.

Ily körülmények közt aztán még jellemzőbbé válik a **budapesti egyetem román, tót, szerb ajku hallgatóitól eredt Lueger-üdvözlés**.

A törökbirodalmi viszonyok Londonon át jövő konsztinápolyi tudóstttás szerint napról-napra **komolyabb és veszélyteljesebbek** lesznek. Még diplomáciai körökben is az a képtelen hír kezd elterjedni, hogy a **szultán az örmény faj kiirtását rendelte el**. Ezzel meg aztán ellentétben áll az a hír, hogy a **szultán fenyegető levelet kapott**, t. i.: ha tíz nap alatt le nem köszön: — megölik. A „Daily-News” és a „Standard” közös beavatkozást sürgetnek.

Irodalom, művészet.

Emléket Szarvas Gábornak.

A magyar nyelv művelésére Szarvas Gábornál jelentősebb hatással körünkben nem volt senki.

Az ő gazdag tudása és nagy lelkesedése: korszkos fontosságúakká lettek. Az ő működése képezi forrását amaz örvendetes föllendülésnek, melyet nyelvünk szerető gondozása, tisztaságának féltékeny őrzése vett az iskola falai közt s ezeken kívül a nemzeti élet leg-tágabb köreiben. Nyelvünk megbecsülésének fölbresztése és terjesztése: a nemzeti szellem erejének és fejlődésének tett halhatatlan szolgálatot.

E szellem hálás lesz Szarvas Gábor emléke iránt. Büszkeség vott ő mint tanár és tudós iskoláknak irodalmunknak és akadémiáknak: de legnagyobb büszkesége a magyar középiskolának, melynek körében nőtt, hatott és maradt s a melynek hatását a nemzeti életre rendkívüli mértékben emelte.

Igy érezvén őt első sorban mi a magunk dicsőségének, mi vettük magunkra dicsőítésének kedves gondját és felkérjük tisztelgőt, hogy: mindazok, a kik az igaz magyar szót igaz magyar szívből szeretjük, áldozunk Szarvas Gábor emlékére!

Az emlék, a begyűlendő összeghez mért alakban, a főváros valamely nyilvános helyén, talán a muzeum kertjében. fog felállíttatni.

Budapest, 1895. október 16.

Beöthy Zsolt,

az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület elnöke.

E lelkes fölszólítás lapunknak is megküldetvén, készörömmel vállalkozunk a nálunk netán befolyó adományok közvetítésére.

Egy „Népszerű Egészségtan”.

Ugy tartjuk, hogy az egészség a legdrágább kincs, mégis sokszor tudva, gyakran tudatlanul nem becsüljük meg. Széchényi szavai szerint pedig az egészség bizonyos pontig kezünkben van. Szóval az egészség oly fontos tényező, melyről eleget irni és tudni nem lehet. Ép ez okból én örömmel veszek minden e szakbeli munkát, tehát a fenti címűt is, mely a népközlőnek s annak a népnek van szánva, kinek legnagyobb szüksége van rá.

A fenti mű jól fűzve, erős papíron; nyelv és nyomdai hibáktól menten; a gyermek és nép által könnyen érthető stílusban; 4-ik kiadásban 18 kr. ár mellett 32 lapon Zih Károly békésszentandrás tanító tulajdonát képezi.

Az egészségtanra vonatkozó dolgok 29 lapot foglalnak el; három lap pedig elismerő iratokkal telik be.

A mű tartama két főcsoportra osztható u. m. „Egészség és Életmentés tanra”. Mindkét csoportot különösen jellemzi a két legfőbb kellék: könnyen érthető népies, de nem póriás nyelv s a legszükségesebbek felvétele. A mik azonban nem zárják ki a még hiányzó szintén szükséges ismeretek felvételét egy újabb kiadásnál.

Szerencsés tulajdona szerzőnek, hogy kitudta választani a lényegtelen közül, de igen helye-

sen össze is tudta vonni az együvé tartozókat. A terjedelmesség egyik tételt sem teszi unottá, de a figyelmet mindenütt lekötve tartja.

A mi az egyes tételek tartalmát illeti én vajmi keveset tudnék hozzá tenni. Így pl. a 6-ik lap 11-ik sorban a pont után oda tenném: ép ezért a hol figyelmen kívül hagyják az új házak nedvességét, ott a gyengébb szervezetűek betegeskednek s nem ritkán elhalnak. Tehát nem babonáságon alapul ama hit, hogy „az új lakásból valakinek ki kell halni”. A 10 lap harmadik kikezdés utoljána odatenném, hogy nemcsak az elhullott állatok, madarak husa, de az állott eledelök evése is betegséget okoz. A 11-ik lapon az egészséges víz felismerése végett odatenném: szin szag és íz nélküli legyen. Azután megjegyezném azon rossz szokást is, hogy a munkás nép nyárban elég helytelenül ott veszi a vizet a hol találja pl. mocsárból, trágyázott föld barázdája és sánczaiból.

A 20-ik lapon XII-ik tétel helyett „Balesetek” czim alatt a — hiányzó — vérzések, sebek, ficzamosítás, csonttöréseket venném fel, mert ezek oly dolgok melyek a nép körében leggyakrabban előfordulnak s a hol rándulás van ott gyakran törést csinálnak. A balesetek czime alatt tárgyalnám a vérmérgezést is és nem külön tétel alatt.

Különösen dicséretére szolgál szerzőnek a XIII—XIV-ik tétel alattiaknak az illem és erkölcsstannali összekötése s a XI-ik tétel alatt a járvány stb. betegségek tárgyalása, amelynél különösen kiemelném népünknek ama veszedelmes rossz szokását, hogy ürítő helyek, — árnyékszékekről nem gondoskodnak.

A tételek sorrendjén némi változást tettem volna. Nev. : a XII ik szám alatt „Balesetek” lennének. A mennyiben pedig a rossz szokások szinte a lélek betegségén alapulnak a XIII-ik tétel a XIV-ik után jönne. A 29 lapon IX szám alatt felvenném a mérgezés felismerését s a követendő eljárást; mert gomba, dohány, redőszirmo, nadragulya stb. mérgezések nem ritkák a nép között. A mire a tudatlan halottkém és a nép azt mondja, hogy a rosszbaj (nyavajatorés) vagy kolera ölte meg.

Az utolsó három lapon az elismerések közlésére azt jegyzem meg, hogy valamint a jó bornak ugy a jó könyvnek sem kell czéger. A szóban levő munka pedig az általam ismert egészségtanok közt az osztatlan népiszkolában, is legjobban s legmelegebben ajánlható. S mint illyent a f. hóban tartandó ev. ref. tanítói gyűlésen ismertetni és ajánlani is fogom.

Dicső Endre.

Radics Vilmos a sirva vigadó kor magyar primása az azonoskor művészeti izlésének s jellem kiválóságának, mely a hajdani kedves emlékü *Boka Károly* bácsira emlékeztetett talán utolsó letéteményese meghalt nov. 5-én eltemették művészete kedves eszköze — hegedűje társaságában — amint maga kívánta. Ez is magyar jellemvonás volt benne, miként az ő magyarok diadalaik előmozdító és hű résztvevői — harci paripájukkal együtt akartak lenni a sirban is, s ezt a kívánságot gyászoló utódaik teljesítették: azoképen Radicscsal akarata szerint együtt temették el hegedűjét is. Nem is kell azt mondanunk, hogy az utolsó ut zenei pompája a híres cigány művészi hírnevéhez méltó volt.

Keresztény-magvető. Szerk. és kiadják *Péterfy Dénes* és *Kovács János*. X.XX évfolyam 1895. szept.—okt. 5-ik füzet.

Tartalma 249—308 lapig. Egy új tört. bölcselém rendezte II) Dr. Gál Kelemen. A bölöni zsinat. Hálaadás az év terményeiért. (Egyh. besz.) Ferenc József. A frankfurti egyet. hallgatói Erdélyből. Kanyaró Ferenc. Párisi levél. Charnaud D. Gyöngymondatok. (Ujkori iróktól. Gyűjt. Kiss Mihály, irod. Értesítő. Külön felék. Aranykönyv. Kolozsvárt. Ajtai K. Albert könyvnyomdája 1895. Pártoló díj 4 frt. Előfizetési ára egész évre 2 frt.

Közgazdaság.

A török ország által engedélyezett moratorium. négy óra szól, s látva-szólvó váltókra nézve kiállított papírosok lejáratára, és kötelezvényekre folyó számla és tőzsdetűzletekre vonatkozik; de nem érinti a bihirdetés után kötött üzleteket. Általában az a moratorium nem keresedelmi, hanem pénzügyi; tehát gyárosok kereskedők követeléseiket behajthatják, mert abban a moratorium gátat nem vet, mely különösen az Ottoman-bank kedvéért, melyet bank-jegyek beváltásával s letétek kifizetésével nagy mértékben támadtak meg annyira, hogy arannyal már nem is, csak ezüsttel tudott fizetni. A moratorium által a veszély legalább ideiglenesen el van hártva; s ha csak újabb bonyodalom nem jön közbe a bizodalom iránta kezd helyreállani, úgy, hogy részvényei ismét magasabb árban kelnek.

Jelzálogkölcson ügyletek

az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár, részére közvetlenül

Goldstein Mór

bankbizományi üzletében

Debreczenben, Fötér, Szedlák-palota

Már betáblázva lévő drágább kölcsönök kifizettettek.

Telefon 57—94.

Erdélyrészi bortermelők

raktára

Weiszbürg József

BUDAPESTEN,

VIII., József-körút 33.

(Rákóczy-térrel szemben.)

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy természetes hegyi borok; rizling, muskatály, csemege és asszu borokat tartok raktáromban azonkívül cognac rum, szilviorium, barack-pálinka, barack-likőr, mindennemű bel- és külföldi pezsgőt és likőröket.

Megrendelések pontosan és díjmentesen házhoz szállítva eszközöltetnek.

Transitó pincék: Bpest Promontor.

Karácsonyra

ajánlunk **arcképeket**, melyek fotografiák után **olajfestéssel vászonra** készíttetnek általunk és melyek különösen tetszetős kivitelük, a fotografiához hű hasonlóságuk és tartósságuk folytán kitűnőek.

Societe de Photominiature,

Bécs, I., Kärtnering 14 szám.

cs. és k. Toscanai nagyhercegi és kir. Württembergi udvari szállítók.

Magyar levelezés.

„Hazai és külföldi

Bank jelzálogkölcson K.”

Budapest, Kerepesi-ut 65. II. em. 24.

40 évi 5½%, 50 évi 5% törlesztési kölcsön földbirtokokra, vidéki házakra és telekekre. Malmok és gyárak 32 évre 6% amortizáció uton 6% mellett.

Személy hitel ¼évi törlesztésre 6—7%, egész 10,900 frtig pontos lebonyolítása.

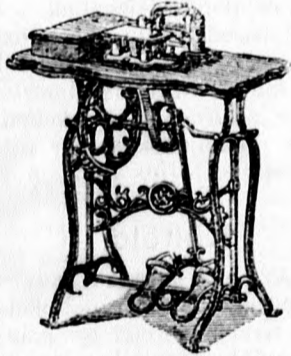
Fried Illés

Hazai és külföldi Bank jelzálog kölcson K.

Budapest, Kerepesi-ut 65. sz.

Pneumatikus kerékpárok.

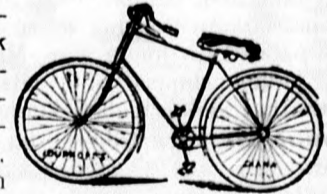
INGYEN

kap mindenki egy eredeti osztályorsjegyet, melylyel **50000 frtot** nyerhet.

✱ Minden 3-ik sorsjegynek nyernie kell. ✱

Tapasztalatból mindenki meggyőződhet már arról, hogy Fortuna istenasszonya azokat látogatja meg legszívesebben s azoknak juttatja a főnyereményeket, kik nem közvetlenül pénzért, hanem a kik ajándék, avagy hasonló címen

jutnak sorsjegyhez, bizonyítja azt azon körülmény, hogy a most legutóbb történt osztályorsjegy húzás alkalmával a főnyeremény egy ilyen sorsjegyre esett, ép ez esemény indít engem arra, hogy üzletemben készpénz avagy részletfizetésre vásárolt minden egyes varrógép vétele alkalmával, az első részlet lefizetése után egy darab eredeti osztályorsjegyet adok **INGYEN**, a melylyel 50000 frtot nyerhet.

Azon országos hírnévnek örvendő Dürkopp-féle Karikahajós-Vibrating-Schuttle eredeti Phönix és Singer varrógépekben nagy raktárt tartok s hallatlan olcsó árak mellett részletfizetésre, áremelés nélkül árusítom el. Házi használatra s minden ipari czélokra egy

Családi Singer varrógép zárszekrényvel, 5 évi jótállással **35 forintért** s feljebb kaphatók csakis

Deutsch Edénél

Debreczenben, Nagy-Hatvan-utca 1095. szám.

Minden szerkezetű varrógépek s kerékpárok javításra jutányosan elvállaltatnak.

Nagy raktár tükör s képekben és áremelés nélkül részletfizetésre is eladatnak.

Tükör és képraktár.

Nyomatott Hoffmann és Társa könyvnyomdájában Debreczenben, Fötér, a főpostával szemben.

Kerékpár és varrógép kellékek.

Gépjavitó műhely.